

НОВИ САД - На данашњи дан 1945. године Црвена армија, која је поднела највећи терет победе над Немачком у Другом светском рату, заузела је Берлин и истакла црвену заставу на згради Рајхстага (Немачка скупштина). Јединице Првог белоруског фронта маршала Георгија Жукова и Првог украјинског фронта маршала Ивана Коњева почеле су берлинску операцију 16. априла.

Данас је четвртак, 2. мај, 123. дан 2024. До краја године има 243 дана.

1519 - Умро је италијански сликар, вајар, архитекта, проналазач, Леонардо да Винчи, један од највећих умова ренесансе. У Француску је прешао 1516. где је и умро. Израдио је релативно мало слика, од којих су најзначајније "Мона Лиза", "Богородица у пећини", "Света Ана", "Тајна вечера". Урадио је мноштво цртежа, а многе његове фреске су оштећене зато што је експериментисао бојама. Није се интересовао само за људско тело и природу него и за психологију: у "Тајној вечери" методски је простудирао и нијансирано изразио карактер сваке личности. Ни једно његово вајарско дело није сачувано, а архитектонске замисли су остале у пројекту. Живо су га привлачиле и природне науке - физика, астрономија, хемија. Радио је и на справи за летење. Написао је "Трактат о сликарству".

1567 - Умро је дубровачки писац Марин Држић, типичан представник ренесансне књижевности. Његова дела обилују богатством духа, веселим сценама и уопште хумором. Почео је као поета, али до литерарног врхунца доспео је комедијама. Његово најпознатије дело "Дундо Мароје" за тему има оца тврдицу и сина расипника, и својеврсна је поруга властелинских породица Држићевог родног Дубровника. Комедије "Помет", "Пијерин" и "Ђухо Крпета" изгубљене су или сачуване у фрагментима. Остала дела: комедије "Скуп", "Манде", "Аркулин", алегорична пасторално-музичка комедија "Плакир", рустикална комедија "Новела од станца", пасторале "Тирена", "Венера и Адон".

1660 - Рођен је италијански композитор Пјетро Алесандро Гаспаре Скарлати, оснивач оперске "напуљске школе". Дела: опере, кантате, црквене композиције.

1729 - Рођена је руска царица Катарина II Алексејевна, позната као Катарина Велика, која је током владавине од 1762. до смрти 1796. спровела значајне реформе којима је учврстила централну власт. У духу просвећеног апсолутизма и под утицајем француских филозофа и идеја просвећености, отварала је школе, помагала науку и уметност, модернизовала администрацију и судство, уредила финансије, укинула тортуру, смртну казну заменила прогонством у Сибир. Успешно је ратовала против Пољске и Турске и Русији је припојила север данашњег Казахстана, Грузију, Јерменију, Камчатку, Крим, део Молдавије (Бесарабија) и велике делове данашње Украјине, Белорусије и Пољске. Омогућила је племству да ојача зависност кметова и да до тада слободне козаке претвара у кметове, што је изазвало устанак козака и сељака од 1773. до 1775. под вођством Јемељана Пугачова.

1852 - Рођен је српски новинар, писац и политичар Пера Тодоровић, један од оснивача и првака Народне радикалне странке, и једна од најмаркантнијих појава српског новинарства уопште. Био је близак вођи српских социјалиста Светозару Марковићу и уређивао је низ листова и часописа, па и социјалистички лист "Рад". Покретач је листова "Самоуправа" и "Радикал", а од 1889. до 1903. издавао је "Мале новине", први информативно-сензационалистички лист у Србији. Био је добровољац у Српско-турском рату 1876. а по његовом завршетку 1878. емигрирао је у Угарску и у Новом Саду је 1878. и 1879. с Лазом Пачуом издавао социјалистички лист "Стража". Потом одлази у Француску, а по повратку у Србију осуђен је на смрт због Тимочке буне коју су 1883. у зајечарском крају подигли радикали, али је помилован. Након измирења с Краљем Миланом залагао се за споразум Радикала и Напредњака, због чега је искључен из странке. У књижевности се највише бавио историјским темама и преводио је Чернишевског. Дела: "Дневник једног добровољца", "Силазак с престола", "Карађорђе".

1857 - Умро је француски писац Луј Шарл Алфред де Мисе, којег је несрећна љубав с књижевницом Жорж Санд инспирисала за најлепше и најузбудљивије лирске песме "Ноћи" и "Писмо Ламартину" и "Исповест једног детета овог века", у којем је описао и анализирао свој бол. Остала дела: стиховане "Приче из Шпаније и Италије", песме "Намуна", "Рола", драма "Лоренцачо", комедије "С љубављу се не игра", "Не треба се ни у шта заклетити", "Маријанине ћуди".

1860 - Рођен је јеврејски писац Теодор Херцл, оснивач и теоретичар модерног ционизма, који се снажно залагао за оснивање јеврејске државе у Палестини и разрадио концепт

те државе. Изабран је 1897. за првог председника Светске ционистичке организације. Дела: "Јеврејска држава", "Стара Нова земља".

1864 - Умро је немачки композитор јеврејског порекла Ђакомо Мајербер, који је одиграо видну улогу у стварању француске велике опере. Био је веома популаран, али је његова музика изазивала и многе полемике. Дела: опере "Хугеноти", "Африканка", "Роберт Ђаво", "Пророк".

1881 - Рођен је руски државник Александар Фјодорович Керенски, члан а потом председник Привремене владе после Фебруарске револуције 1917. у Русији. Збачен је са власти у Октобарској револуцији 1917. којом је успостављена бољшевичка власт. Емигрирао је 1918. и од 1940. је живео у САД, где је умро 1970.

1892 - Рођен је немачки пилот Манфред фон Рихтхофен, назван "Црвени барон", најславнији немачки авијатичар у Првом светском рату. Током рата оборио је више од 80 непријатељских авиона, пре него што је и сам погинуо у ваздушној борби у априлу 1918.

1892 - Умро је немачки хемичар Аугуст Вилхелм фон Хофман, значајан по истраживањима у органској хемији. Оснивач је модерне индустрије анилинских боја из катрана каменог угља.

1903 - Рођен је амерички педијатар Бенџамин Меклејн Спок, чија је књига "Савети здравог разума о одгајању беба и деце", објављена 1946. постала бестселер, умногоме изменивши представу о правилном одгајању деце. Током Вијетнамског рата жестоко је оспоравао војну авантуру САД у југоисточној Азији.

1904 - Рођен је амерички певач и филмски глумац Хари Лилис "Бинг" Крозби, рекордер по броју снимљених плоча, добитник Оскара за филм "Идући својим путем".

1933 - Немачки канцелар Адолф Хитлер укинуо је слободне синдикате.

1937 - Близак сарадник немачког диктатора Хитлера рајхсмаршал Херман Геринг тајно се састао на Бледу са кнезом Павлом Карађорђевићем и председником владе Краљевине Југославије Миланом Стојадиновићем. Био је то један од неуспешних покушаја да се Краљевина Југославија приволи на ближе односе са нацистичком Немачком, према чему је кнез намесник Павле био уздржан.

1960 - Извршена је смртна казна над Американцем Керилом Чесменом, осуђеним за отмицу и силовање, који је 12 година живео у сенци смрти. Чекајући извршење пресуде, које је осам пута одлагано захваљујући упорној и вештој одбрани, у затвору је написао три књиге које су постале бестселери.

1967 - У Стокхолму је почео да ради међународни суд за ратне злочине Бертранда Расела, који је касније пресудио да су САД криве за агресију на Вијетнам.

1967 - Лабуристичка влада Харолда Вилсона затражила је чланство Велике Британије у Европској економској заједници (садашња Европска унија), окончавши дугу дебату да ли Лондон треба да приступи тој групацији.

1982 - Британска подморница потопила је у Фолкландском рату аргентинску крстарицу "Генерал Белграно", усмртивши више од 350 људи.

1990 - Афрички национални конгрес Нелсона Манделе и влада Јужне Африке отпочели су тродневне разговоре у Кејптауну о постепеном окончању власти беле мањине у тој земљи.

1991 - У окршају специјалних полицијских снага Хрватске с мештанима Борова Села, територијална одбрана састављена од локалних Срба разбила је нападаче. Овом трагичном догађају претходили су оружани сукоби у Пакрацу и на Плитвицама.

1993 - Бивши шеф норвешке дипломатије и амбасадор у Београду Торвалд Столтенберг постављен је за копредседника Међународне конференције о Југославији, заменивши америчког дипломату Сајруса Венса који је поднео оставку.

1993 - У Атини је председник Републике Српске Радован Караџић потписао Венс-Овенов план за Босну и Херцеговину, под условом да га прихвати Скупштина РС. Скупштина је касније одбацила план, оценивши да су мапе разграничења с босанским муслиманима и Хрватима неповољне за Србе у БиХ.

1994 - Нелсон Мандела и његов Афрички национални конгрес добили су прве опште изборе у Јужној Африци, на којима су први пут и историји те земље право гласа имали сви грађани независно од расног порекла.

1999 - У нападу НАТО авиона на Косовску Митровицу погинуло је најмање двоје и рањено 35 цивила, а у Сремској Митровици је у дворишту своје куће гелером од авионске бомбе убијена једна жена.

1999 - На основу наредбе председника СРЈ Милошевића, ослобођена су тројица америчких војника заробљена 33 дана раније унутар територије Србије (СРЈ) уз границу са Македонијом.

1999 - Војска Југославије је објавила да је код села Накучани недалеко од Шапца пао амерички ловац "F-16" погођен ватром противваздушне одбране ВЈ. НАТО је истог дана признао и губитак авиона "Харијер", који се дан раније срушио у Јадран, четрдесетак километара од италијанског града Бриндизи, а званично је објашњено да је та летелица, из састава америчких снага стационираних у Македонији, пала током "вежбе", док је принудно слетање погођеног авиона "А-10" на њиву поред писте скопског аеродрома приписано "техничким проблемима".

2002 - Русија је спустила заставу у Кам Рану, поморској и ваздушној бази на југу Вијетнама, напустивши последњу базу у иностранству по окончању хладног рата.

2006 - Репрезентативка Србије у стрељаштву Јасна Шекарић освојила је златну медаљу на Светском купу у бразилском граду Ресенде, у дисциплини малокалибарски пиштољ. Светски куп у Бразилу је, по квалитету, раван првенству света, а најбоља српска спортисткиња је претходно, на истом такмичењу, у дисциплини ваздушни пиштољ, већ

освојила златну медаљу.

2008 - Умрла је Милдред Ловинг, прва црна жена чије је супротстављање забрани склапања међурасног брака довела до одлуке Врховног суда САД о поништењу тог закона. Милдред је, након низа хапшења у њеној родној Вирџинији, због међурасног брака склопљеног 1958, упутила писмо тадашњем министру правде САД Роберту Кенедију, чиме је покренут процес који је 12. јуна 1967. довео до једногласне одлуке Врховног суда којом је закон Вирџиније стављен ван снаге. Тим путем поништени су слични закони у још најмање 16 америчких држава.

2011 - У пакистанском граду Аботабаду, убијен је Осама бин Ладен, лидер исламске терористичке мреже Ал Каида и организатор напада на Њујорк и Вашингтон 11. септембра 2001. као и низа других терористичких акција мотивисаних специфичним верско политичким уверењима. Рођен је у Саудијској Арабији 1957. Седамдесетих 20. века, као тинејџер, опредељује се за фундаменталистичке исламске концепције. Учествовао је у рату муџахедина против совјетских трупа у Авганистану осамдесетих, тада уз подршку САД, да би се доцније определио и за борбу против САД, као и вредносног система читавог савременог Запада.

2014 - У подметнутом пожару у згради регионалног Дома синдиката, у жеку масовних нереда у Одеси, погинуле су 42 особе. Припадници украјинског ултранационалистичког "Десног сектора" запалили су зграду у којој су биле смештене проруске присталице, пуцајући притом на оне који су покушали да се спасу из запаљене зграде.

2015 - Преминула је Маја Плисецкаја, светски позната балерина. Спојила је традиционалну кореографску школу с модерним токовима балета. Као дугогодишња примабалерина московског Бољшој театра, креирала је с изузетним играчким сензибилитетом партије класичног репертоара попут "Дон Кихота", "Лабудовог језера", "Ромеа и Јулије", "Ивана Грозног", "Галеба", а са супругом, композитором Родионом Шchedрином, поставила је балетску верзију Толстојеве "Ане Карењине".

(Танјуг)